

УДК 81'25

КОГНІТИВНА МОДЕЛЬ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО СЕМІОЗИСУ

О.В. Ребрій, канд. філол. наук (Харків)

Стаття присвячена аналізу моделей перекладацького семіозису, побудованих на основі методологічного апарату семіотики, психолінгвістики та когнітивної лінгвістики. Процес перекладацького семіозису здійснюється в чотири етапи та має своєю оперативною одиницею ментальне відображення знака як білатерального асиметричного утворення будь-якого рівня та ступеню протяжності; причому складні за природою знаки можуть в процесі перекладу фрагментуватися, відбиваючи таким чином ієрархічність всередині сформованих на їх основі концептів.

Ключові слова: семіотика, семіозис, модель, знак, переклад, інтерпретанта, аналогія, висловлення, еквівалент.

А.В. Ребрій. Когнитивная модель переводческого семиозиса. Статья посвящена анализу моделей переводческого семиозиса, построенных на основе методологического аппарата семиотики, психолингвистики и когнитивной лингвистики. Процесс переводческого семиозиса осуществляется в четыре этапа, а его оперативной единицей выступает ментальное отображение знака как билатерального асимметричного образования любого уровня и степени протяженности; причем сложные по природе знаки могут в процессе перевода фрагментироваться, отражая таким образом иерархичность в пределах сформированных на их основе концептов.

Ключевые слова: семиотика, семиозис, модель, знак, перевод, интерпретанта, аналогия, высказывание, эквивалент.

O.V. Rebrii. Cognitive Model of Translation Semiosis. The article deals with the analysis of translation semiosis models, developed on the basis of semiotic, psycholinguistic and cognitive methodology. The process of translation semiosis is carried out in four stages. Mental representation of a sign as a bilateral asymmetric formation of any level and length serves as an operative unit of translation semiosis. In the process of translation signs of complex nature can be fragmented thus reflecting the hierarchy within concepts formed on their basis.

Key words: semiotics, semiosis, model, sign, translation, interpretant, analogy, utterance, equivalent.

В перекладознавстві знаходять відображення різні підходи до розуміння семіотики – науки, яка вивчає те спільне, що існує в побудові різних знакових систем, призначених для зберігання та передачі інформації, будь то системи в межах людського суспільства, природи або самої людини [8, с. 440]. Вважається, що двома головними напрямками семіотики є філософсько-логічний (власне семіотика), започаткований Чарльзом Пірсом, та лінгвістичний (семіологія), започаткований Фердинандом де Соссюром: “Для [Пірса] мова – це просто слова, а ці останні і є знаками, тобто символи – це конвенційні знаки. Тоді як для Соссюра знак – це передусім знак лінгвістичний, мовний” [12, с. 120]. Деяко проміжну позицію посідають роботи Вільяма Морріса, який, хоча і бачив в семіо-

тиці універсальний підхід до вивчення будь-яких знакових систем, з часом був “узурпований” лінгвістикою, адже більша частина знакових досліджень “зосередилася навколо проблем вербальної мови, яка, в силу своєї змістової універсальності, є головним засобом передачі інформації та спілкування людей і тому виконує в культурі особливі функції” [13, с. 336].

Таким чином, виходячи з тріади Пірс – Морріс – Соссюр, можна стверджувати, що традиційне лінгвістично орієнтоване перекладознавство є передусім семіологічно орієнтованим перекладознавством, для якого переклад – це процес перекодування повідомлень, закодованих в знаках однієї мовної системи, у повідомлення, закодовані в знаках іншої мовної системи (див., наприклад, семан-

тико-семіотичну модель перекладу Бархударова [1]). Незважаючи на “процесуальну основу”, таке визначення перекладу є по суті статичним. Отже, актуальність свого дослідження ми бачимо в необхідності вироблення динамічного діяльнісного підходу до перекладу в термінах семіотики, що видається можливим лише за умов поєднання методологічного апарату семіотики з психолінгвістичним та когнітивним розумінням перекладу як мовленнєвої діяльності. Тому для нас більший інтерес має вплив на перекладознавчі теорії Пірсової семіотики, а разом з тим і семіотичне розуміння творчої природи перекладу, яке ми пов’язуємо з поняттям семіозису. Метою запропонованої розробки є вироблення когнітивної (точніше, ментально-орієнтованої) моделі перекладацького семіозису, для чого були використані методи семіотичного та когнітивного моделювання, аналізу категоріальних даних та аналізу словникових дефініцій. В якості матеріалу дослідження виступають вербальні знаки різного ступеню складності – від слова до розгорнутого опису ситуації, відібрані з роману-казки англійських письменників Пола Стюарта та Кріса Рідделла *“Beyond the Deepwoods”*.

Поняття семіозису було запроваджено Пірсом для характеристики триєдиної природи елементарних знакових відносин “об’єкт – знак – інтерпретанта”. Під семіозисом розуміється “процес функціонування знака, в якому виявляється, що кожний знак з необхідністю є інтерпретацією знака, що передує йому” [11, с. 123]. Творча природа семіозису пояснюється принаймні двома фактами. По-перше, незважаючи на константність відносин між об’єктом та його знаком, інтерпретанта завжди має особистісний характер, адже “інтерпретанта – це *переклад* (виділено нами – О.Р.), витлумачення, концептуалізація відносин знак / об’єкт в наступному знаку (наприклад, певна реакція людини на знак, що сприймається; пояснення значення даного слова за допомогою інших слів тощо)” [12, с. 710]. По-друге, творча природа семіозису визначається його безперервністю та необмеженістю, внаслідок яких “в процесі семіозису немає ні кінцевого об’єкту, ні кінцевої інтерпретанти” [11, с. 123]. Процес інтерпретації, який є семіотичною основою перекладу, таким чином, фактично є

безмежним, що й пояснює в прикладному аспекті феномен множинності перекладів: “Відсутність фінальної логічної інтерпретанти... є не слабкістю семіозису, а постійним живим зверненням до творчих ресурсів перекладача” [17, с. 114]. Голландська дослідниця Дінда Горле зазначає, що “в перекладі поєднуються виконання правил (rule-breaking), змінювання правил (rule-changing) та створення правил (rule-building)”, і саме таке “співіснування систематичної (rule-obeying) та креативної (rule-generating) поведінки в термінах семіотики зветься семіозисом” [17, с. 106].

Семіологічною екстраполяцією семіозису як “безмежної інтерпретації” є мовна варіативність як форма втілення об’єкта інтерпретації, який “[реально] існує, але є віддаленим та недосяжним, неначе ‘схованим’ в низці семіотичних медіацій” [12, с. 710]. Таким чином, досліджуючи творчий вимір перекладу з позицій семіотики, ми неначе переміщуємося із зони знакоутворення в зону інтерпретації знаків. Водночас змінюється й саме розуміння знаків. Якщо в семіологічному (лінгвістичному) підході знак постулюється як одиниця будь-якого рівня мовної системи (хоча переважно під знаком розуміють слово), в семіотичному перекладознавчому аспекті знаком, як правило, виступає висловлення та / або текст.

Сергій Сироваткін вважає одиницею перекладацького семіозису висловлення, заявляючи, що “єдиним типом ‘повного знака’, тобто знака, якому можна приписати атрибут реального буття, є висловлення – продукт та інструмент мовленнєвої взаємодії. Елементи розташованих нижче рівнів мовної структури (синтагми, слова, морфеми тощо), які іменуються субзнаками, утворюють лише будівельний матеріал актуального знака – висловлення” [9, с. 25]. Далі автор робить такий висновок: “Висловлення не може бути зрозуміле в його сутнісних характеристиках поза його функції в контексті семічного акту. Саме тому ‘мовленнєва’ лінгвосеміотика, яка протиставляється ‘мовній’ лінгвосеміотиці, має своїм головним предметом вивчення функцій актуального висловлення в процесі комунікації. Ці функції є вимірюваннями змісту актуального висловлення або параметрами, за якими в теорії перекладу встановлюється еквіва-

лентність вихідного та перекладеного текстів” [9, с. 25].

З таким розумінням висловлення як оперативної одиниці перекладацького семіозису цілком достатньо корелює психосеміотична модель Тамари Казакової, яка, поєднуючи власне семіотичний підхід з психолінгвістичним, розсуває традиційні рамки тлумачення семіозису, звертаючись до поняття “перекладацької думки”. Епістемологічна специфіка цього об’єкту визначається тим, що “перекладач за самою суттю своєї роботи має справу не з думкою як гносеологічним континуумом автора вихідного тексту, а з її дискретно-вербальним вираженням, тобто з вербально структурованою інформацією про думку автора, і лише через цю інформацію, з урахуванням пропускну спрможності власного тезаурусу, він засвоює з більшою або меншою визначеністю логіку авторської думки”. Важливим є те, що, на думку Казакової, “найвірогідніша природа відносин між авторською думкою та її перекладацькою моделлю – це умовиводи за аналогією, на підґрунті яких формується перекладацька модель” [5, с. 14].

Таким чином, вважаючи перекладацьку думку ментальною проекцією вихідної авторської думки, побудованої за аналогією та на підґрунті сприйняття перекладачем знакових властивостей вихідного тексту, ми доходимо висновку, що в процесі перекладу “знакова єдність” між вихідним та перекладеним текстами виникає внаслідок “складно структурованого, багатоступінного семіозису”. Першим ступенем є первинний авторський семіозис, в результаті якого породжується вихідний текст. Другим ступенем є семіозис перекладача як одержувача вихідного тексту; його результатом є “модель вихідної думки у сприйнятті перекладача”. Третім ступенем є семіозис перекладача як співавтора, в результаті якого “перекладацька модель вихідної думки отримує вербальну реалізацію мовою перекладу” [5, с. 15].

На думку Казакової, семіозис третього ступеню (вербалізація) відбувається на основі процесу “знакової корекції” по вісі “вихідний знак – перекладацька модель – перекладений знак”, а сутність такої корекції полягає у “сегментації вихідного тексту на знакові складові відповідно перекладацької

моделі” [5, с. 16]. Тобто, ми знову повертаємося до проблеми сутності знака, що виступає оперативною одиницею семіозису. Казакова погоджується з Сироваткіним в тому, що “членування вихідного тексту на мовні одиниці, визначені структурою мови, є недостатньо продуктивним, адже неадекватно відтворює закономірності внутрішньотекстової ієрархії” [5, с. 16]. Далі ж погляди двох дослідників дещо розходяться.

На відміну від Сироваткіна, Казакова вважає, що знаковою одиницею семіозису є не стільки лінгвальна формація, скільки “концептуальна одиниця тексту”, визначення якої “має своїм наслідком встановлення ієрархічної залежності тієї або іншої мовної одиниці в системі тексту: залежно від рангу у внутрішньотекстовій ієрархії мовна одиниця може або співвідноситися з концептом самостійно, або опосередковано – в складі текстової одиниці вищого рангу” [5, с. 17]. Наприклад, такою одиницею може бути і слово, але лише в тому випадку, якщо воно несе самостійне інформаційне навантаження в процесі вторинного семіозису. Те ж саме правило діє відносно інших одиниць – як мовного, так і мовленнєвого характеру (зокрема, це може бути речення-висловлення або група речень-надфразова єдність). Але в будь-якому випадку структура концепту, встановлена в процесі семіотичної інтерпретації (концептуалізації та категоризації) даних “підказує перекладачу як ділянку мовного пошуку, так і оптимальну структуру перекладеного знака” [5, с. 18].

Проаналізувавши модель перекладацького семіозису, запропоновану Андрієм Худяковим [14] більш ніж на двадцять років пізніше, ми побачили в ній багато спільного з моделлю Казакової, проте наявні також певні відмінності – як власне семіотичного, так і когнітивного характеру.

Передусім Худяков звертає увагу на знакову асиметрію як важливу аксіому, необхідну для усвідомлення сутності запропонованої ним концепції: мовний знак має білатеральну природу; десигнаторна частина знака маніфестує його зовнішню / формальну / фізичну частину, а десигнатна частина є його змістовою / семантичною стороною. Поділяючи позицію Казакової та Сироваткіна, автор вважає, що речення та його комунікативний

еквівалент – висловлення мають знакову природу, що, зокрема, проявляється в здатності реалізувати номінативну функцію.

Першим етапом семіозису є створення мовленнєвого висловлення “у формі білатерального сентенціонального знаку”, “скерованого на породження та трансляцію слухачеві (а точніше, на активацію у свідомості слухача) телеологічно центральної для комунікативного процесу сутності – смислу”. В основі первинного семіозису – утворення пропозиції як “концептуального скелета” майбутнього речення, що об’єднує “семіотичні перетворення в концептуальній сфері та семіотичні перетворення в мовній сфері” [14]. Вторинний семіозис асоціюється з початком семіотичних процесів у свідомості перекладача. Цікаво, що семіотична діяльність автора повідомлення та перекладача є принципово відмінними принаймні в двох аспектах: мотиві та етапності. Мотив мовця пов’язаний з необхідністю реалізації власного мовленнєвого задуму та, як наслідок, впливом на рецептора. Для перекладача мотив семіотичної діяльності пов’язаний з намаганням “збудити у свідомості слухача концептуальні зв’язки, аналогічні тому смислу, що був породжений в якості першого семіотичного продукту” [14] автором повідомлення. Отже, сутність другого етапу перекладацького семіозису полягає у конструюванні в свідомості перекладача смислу, адекватного тому, що був породжений автором повідомлення. Третім етапом семіозису для перекладача є побудування висловлювання мовою перекладу з урахуванням специфіки нового рецептора. З семіотичної точки зору завдання перекладача полягає в тому, аби формалізувати / означити опрацьований ним смисл у формі білатерального знаку. Автор доходить висновку про те, що “за наявності формально-смыслових розходжень між знаковими утвореннями в мові оригіналу та мові перекладу, в них наявний спільний компонент (інваріант – О.Р.) значення, що забезпечує їхню міжмовну конгруентність” [14]. Універсальний континуум можливих сенсів реалізується у різних формальних способах вираження, специфічних для даної мови, за умов збереження “універсальної семантики” [6].

Принциповою відмінністю моделі семіозису, запропонованої Худяковим, є наявність четвертого рівня семіозису, до якого залучається рецептор перекладу. Як зазначає дослідник, після того як перебудований (перекодований) за допомогою семіотичної діяльності перекладача смисл висловлення актуалізується у свідомості рецептора, той, у свою чергу, починає власний семіозис, що пояснюється тезою про принципову діалогічність будь-якого мовлення [14]. Згадаємо, наприклад, про діалогічність як основу концепції Бахтіна, який писав: “Жити – це значить брати участь в діалозі: запитувати, слухати, відповідати, погоджуватися тощо. В цьому діалозі бере участь вся людина усім своїм життям: очима, губами, руками, душею, духом, усім тілом, вчинками. Вона вкладає усе себе у слово, і це слово входить до діалогічної тканини людського життя та до світового симпосіуму” [2, с. 318]. Семіозис рецептора може мати різні форми – залежно від того, чи є ситуація перекладу безпосередньою (як, наприклад, при усному перекладі) або опосередкованою (як, наприклад, при письмовому перекладі).

За умов усного перекладу рецептор на четвертому рівні семіозису переходить до власних мовленнєвих дій, тобто виступає автором повідомлення, а отже четвертий рівень семіозису неначе зливається з першим, утворюючи своєрідне семіотичне коло. За умов письмового перекладу діяльність рецептора має переважно рефлексорний характер і проявляється в тому, що отримана ним та ментально перетворена інформація стає частиною єдиного когнітивного простору індивіда, вбудовуючись у складну мережу інтертекстуальних, прецедентних та асоціативних зв’язків, які потенційно виступатимуть основою первинних семіотичних процесів у майбутньому (хоча цей вплив може і не усвідомлюватися мовцем безпосередньо).

Теоретичне моделювання перекладацького семіозису може мати практичне втілення, наприклад, при аналізі складних випадків перекладацької практики, один з яких ми хотіли б проаналізувати. Йдеться про переклад номінативного знаку-антропоніму – промовистого імені головного персонажу циклу фантастичних казкових романів англійських письменників Пола Стюарта та Кріса Рідделла

“*The Edge Chronicles*” в складі складного за структурою та формою концептуалізації знаку-опису.

На початку першого роману серії “*Beyond the Deepwoods*” автори пояснюють, як головний герой отримав своє незвичне ім’я. Ця історія представлена в тексті як розповідь матері героя, синопис якої, розбитий на частини за жанровим ка-ноном, наводимо нижче:

1. Зав’язка, в якій наголошується на важливості імен у житті тролів:

‘Names,’ she was saying. ‘Where would we woodtrolls be without them? They tame the wild things of the Deepwoods, and give us our own identity... The trouble was that until an infant had uttered its first word the naming ritual could not take place...

2. Частина Перша, в якій описується ритуал іменування:

As the sun rose, Spelda had taken the well-worn path which led to the anchor tree... Finally getting to the end of her tether, Spelda pulled a knife – a naming knife – from her belt. The knife was important. It had been made especially for her son, as knives were made for all the woodtroll children. They were essential for the naming ritual and, when the youngsters came of age, each one was given his or her individual naming knife to keep... Spelda gripped the handle tightly, reached forwards and, as the procedure demanded, hacked off a piece of wood from the nearest tree. It was this little bit of Deepwood which would reveal her child’s name... When she was done she tucked the wood under her arm, trotted back through the woods, untied herself from the anchor tree, and returned to the cabin.

3. Частина Друга, в якій герої стикаються з не-вдачами:

There she kissed the piece of wood twice and threw it into the fire... ‘With your brothers and sisters, the names came at once... But with you the wood did nothing but crackle and hiss. The Deepwoods had refused to name you.’...

4. Частина Третя, в якій надходить неочікувана допомога:

Taghair had just returned to the village after a long spell away... ‘He took your cloth and he

sort of stroked it, all gentle like, as if it was a living thing, and then he traced the pattern on it with his fingertip, ever so lightly. ‘A lullabee tree,’ he said at last, and I saw that he was right...

5. Кульмінація, в якій герой врешті решт отри-мує своє ім’я:

Then he gave you that stare of his again and said in a soft voice, “You’re part of the Deepwoods, silent one. The naming ritual has not worked, but you are a part of the Deepwoods . . . A part of the Deepwoods,” he repeated, his eyes glazing over. Then he raised his head and spread wide his arms. “His name shall be... Twig!”

На нашу думку, в ході вторинного семіозису зазначена розповідь сприймається як цілісний складний знак, утворюючи у свідомості рецепто-ра-перекладача складну ментальну репрезентацію, яка може бути уподібнена до сценарію, тобто такого різновиду ментальної структури, що “вироб-люється внаслідок інтерпретації тексту, коли клю-чові слова та ідеї тексту створюють тематичні структури, що витягуються з пам’яті на основі стандартних, стереотипних значень” [4, с. 181]. “Сценарний” характер оповіді автори лінгвально маркують чисельними посиланнями як на риту-альність описуваних подій, так і на часте звертан-ня до них в родинному спілкуванні персонажів.

Якщо, як ми вже зазначили, вважати за знак усю змальовану ситуацію, то неминуче доходи-мо висновку, що в процесі вторинного семіозису відбувається не тільки формування її ментальної репрезентації, а і її сегментація, наслідком чого є виділення внутрішньої ієрархії концептів і одночас-не оформлення відповідного ним лінгвального ма-теріалу, який в перекладознавстві визначається як одиниця перекладу, а з точки зору семіотичної теорії може бути як простим знаком (словом чи навіть морфемою), так і складним знаком / міжзнаковою єдністю (словосполученням, синтаг-мою, реченням або текстом): “Членування кон-тинуумів (формального та смислового) на сегмен-ти відбувається в безкінечному творчому процесі семіозису” [6, с. 33]. Очевидно, така сегментація відбувається значною мірою інтуїтивно, з опорою на аналогію та специфіку мовного тезаурусу пе-рекладача.

В структурі складного знаку-опису та його ментального образу-сценарію антропонім *Twig* перетинається з великою кількістю категоріальних даних, як-то: носій імені є **лісовим** тролем (*woodtroll*), який проживає в **Темнолісі** (*Deerwood*); імена тролів мають для них сакральне значення, адже вони допомагають їм долати ворогів з **лісу** (*They tame the wild things of the Deepwoods, and give us our own identity*); для іменування героя за допомогою артефактів – ножа (*a naming knife*) та шматка **деревини** (*little bit of Deepwood*) здійснюється спеціальний ритуал (*she kissed the piece of wood twice and threw it into the fire*); отримати ім'я героєві допомагає ельф-**дубовик** (*oakelf*), який бачить на його нашийній хусточці схематичне зображення Сон-**дерева** (*A lullabee tree*).

Така висока частотність апеляцій до понять **ДЕРЕВО** та **ЛІС** очевидно вказує на центральну позицію відповідних концептів в аналізованому сценарії. Автори неначе підштовхують перекладача до пошуку відповідника для імені героя з опорою на “імена” зазначених концептів: “Структура концепту, встановлена в процесі категоризації даних, також окреслює перекладачеві ділянку мовного пошуку та оптимальну структуру перекладного знака” [5, с. 18]. З цього приводу дуже влучно виразився В’ячеслав Кашкін: “В ситуації мовного та культурного контакту, до якої відноситься переклад та інші види міжкультурного посередництва..., протистояння плану вираження та плану змісту переходить у ширшу сферу та виступає як протистояння смислового континууму (який співвідноситься з континуумом дійсності) та репертуару формальних засобів різних мов. Можна сказати, що формальні засоби виступають у функції ‘ножа’, що розрізає ‘пиріг’ реальності, при цьому в кожній мові утворюються різні шматочки, які, проте, відтворюють єдину вихідну смислову матерію” [6, с. 33].

Таким чином, ми сягаємо проблеми системності знакових відносин між мовою оригіналу та перекладу, ментальною проекцією якої є внутрішній лексикон перекладача, в якому, образно кажучи, відбувається “сканування” або “зчитування даних” з метою визначення лінгвальних засобів, адекватних ментальній проекції вторинного перекладаць-

кого семіозису. Якщо припустити наявність ідеального білінгва, в свідомості якого зафіксовані всі наявні системні зв’язки між мовою оригіналу та мовою перекладу, звертання до словників не є потрібним. В реальності ж навіть найдосвідченішому фахівцю завжди бракує інформації, джерелом отримання або верифікації якої є словник, який також використовується нами як інструмент методологічного аналізу.

Отже, російськомовному перекладачеві словник або його ментальна проекція у внутрішньому лексиконі пропонує такий набір відповідників: (1) *веточка, прут, хворостинка; ветвь, ветка*; (2) *рл. розги*; (3) *лоза (ивовый прут или сходный предмет, с помощью которого экстрасенс отыскивает подземные воды или металлы; (4) разветвление сосудов, нервов* [16]. Враховуючи необхідні категоріальні дані (зокрема, необхідність відповідника чоловічого роду у формі однини), вибір перекладачем на користь *Прутика* видається цілком зрозумілим та адекватним (додавання зменшувального суфіксу вказує, що носієм імені є дитина).

В українській мові системними відповідниками є такі: (1) *гілочка, галузка; лозинка*; (2) *рл. різки*; (3) (*вербова*) *гілка для відшукування підґрунтової води (металів)*; (4) *розм. мода, стиль* [3, с. 673]. Перше, що кидається в очі – це відсутність системного відповідника чоловічого роду, яка змушує перекладача вдаватися до прийому компенсації. Компенсація визначається як спосіб перекладу, за якого елементи смислу, прагматичні значення, а також стилістичні нюанси, тотожна передача яких неможлива, а отже, такі, що втрачаються при перекладі, передаються в тексті перекладу якимось іншим засобом [15]. Ментальні механізми компенсації залишаються невивченими, проте ми можемо припустити, що в її основі лежить дія аналогії, за допомогою якої перекладач змінює один концептуальний простір на інший. В більшості випадків мотиваційна база такої зміни обирається інтуїтивно і може бути (принаймні частково) реконструйована на основі інтроспективних методик. Оскільки в нашому випадку немає такої можливості, визначити, чому в якості еквівалента імені героя з’явився україномовний антропонім *Живчик*, можна хіба що гіпотетично. Очевидним є те,

що за своїми змістовими характеристиками (1. *Жилочка на людському тілі, в якій відчувається пульсування крові.* 2. *ірон. Про вертлявого, рухливого чоловіка легковажної вдачі.* 3. *біол. Чоловіча статеві клітина; сперматозоїд*) він навряд чи може бути пов'язаний з темою лісу та / або дерева. На користь обраного варіанту перекладу можна сказати те, що він певною мірою корелює з характером персонажу, який вирізняється непосидючістю та схильністю до пригод. Можемо також припустити, що остаточний вибір був зроблений перекладачем на основі семіозису, знаком якого виступав весь текст, оскільки лише в цьому випадку перекладач міг забезпечити формування у своїй свідомості максимально повної ментальної репрезентації образу героя.

Висновки. З позицій семіотичної онтології перекладу його творча природа може бути розкрита на основі поняття семіозису, який становить собою не обмежену в просторі та часі послідовність знакових інтерпретацій. Процес перекладацького семіозису здійснюється в чотири етапи та має своєю оперативною одиницею ментальне відображення знака як білатерального асиметричного утворення будь-якого рівня та ступеню протяжності (від морфеми до тексту), причому складні за природою знаки можуть в процесі перекладу фрагментуватися, відбиваючи таким чином ієрархічність всередині сформованих на їх основі концептів. Метою перекладу як акту семіозису є генерація у свідомості рецептора за допомогою знаків мови перекладу смислового інваріанту, адекватного смислу, втіленого автором у послідовності знаків мови оригіналу, що утворюють вихідний текст або повідомлення.

Перспективою дослідження є докладніше вивчення перекладацького семіозису на основі різних за формою та ступенем складності знаків.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бархударов Л.С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Бархударов Л.С. – М. : Междунар. отношения, 1975. – 240 с. 2. Бахтин М.М. Эстетика словесного творчества / Бахтин М.М. – М. : Искусство, 1979. – 424 с. 3. Великий англо-український словник: Понад 112000 слів / [упоряд.

М.Г. Зубков]. – Харків : Фоліо, 2003. – 790 с. 4. Демьянков В.Д. Сценарий / В.Д. Демьянков // Краткий словарь когнитивных терминов / [Е.С. Кубрякова, В.З. Демьянков, Ю.Г. Панкрац, Л.Г. Лузина]. – М. : МГУ, 1996. – С. 181–183. 5. Казакова Т.А. О психо-семиотическом аспекте перевода / Т.А. Казакова // Перевод и интерпретация текста : [сб. науч. тр.] / Ин-т языкознания АН СССР. – М., 1988. – С. 7–20. 6. Кашкин В.Б. Асимметричность знака и межъязыковые различия / В.Б. Кашкин // Теоретические проблемы современного языкознания : сб. в честь проф. З.Д. Поповой. – Воронеж : Воронежский государственный университет, 2009. – С. 32–37. 7. Никитин М.В. Курс лингвистической семантики : [учеб. пособие для студ-в, аспирантов и преподавателей лингв. дисциплин в школах, лицеях, колледжах и вузах] / Никитин М.В. – СПб. : Научный центр проблем диалога, 1996. – 760 с. 8. Степанов Ю.С. Семиотика / Ю.С. Степанов // Лингвистический энциклопедический словарь / [гл. ред. В.Н. Ярцева]. – М. : Советская энциклопедия, 1990. – С. 440–442. 9. Сыроваткин С.Н. Теория перевода в аспекте функциональной лингвосемиотики : [учебное пособие] / Сыроваткин С.Н. – Калинин : Калининский государственный университет, 1978. – 84 с. 10. Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.slovnyk.net/?swrd=%E6%E8%E2%E7%E8%EA&x=39&y=8>. 11. Усманова А.Р. Умберто Эко: парадоксы интерпретации / Усманова А.Р. – Мн. : Прополи, 2000. – 200 с. 12. Усманова А.Р. Код / А.Р. Усманова // Постмодернизм. Энциклопедия / [под ред. Грицанова А.А., Можейко М.А.]. – Мн. : Интерпресссервис: Книжный дом, 2001. – С. 710–711. 13. Философия культуры. Становление и развитие / [под. ред. М.С. Кагана, Ю.В. Перова, В.В. Прозерского, Э.П. Юровской]. – СПб. : Лань, 1998. – 448 с. 14. Худяков А.А. Семиотика перевода [Электронный ресурс] / Худяков А.А. – Режим доступа : http://www.professor_hudyakov.ru/pdf/2002-semiotics.pdf. 15. Яковлева М.А. Компенсация при передаче стилистически сниженных высказываний на разных уровнях текста : дисс. ... канд. филол. наук : 10.02.20 / Яковлева Мария Александровна. – М., 2008. – 130 с. 16. ABBYY Lingvo 12: Словарь [Electronic resource]. – Режим доступа : www.Lingvo.ru. – Заголовки з екрану. 17. Gorlee D.L. Wittgenstein, Translation and Semiotics / D.L. Gorlee // Semiotics and the Problem of Translation: With Special Reference to the Semiotics of Charles S. Pierce. – Approaches to Translation Studies. – Amsterdam : Rodopi, 1994. – № 12. – P. 87–114.